

מאמר מבוא השמש

בו מבואר מדברי התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, ומדברי המדרש והש"ס וכן מדברי גדולי עמודי עולם אשר כל בית ישראל נשען עליהם, נגד שיטת קופערניקוס אשר דעתו כי הארץ גם כן מסובבת בין כוכבי לכת והשמש היא מרכז הגלגלים, ובמאמר הזה מבאר בדברים ברורים מאד שאין עליהם תשובה, כי שיטתו שקר וכזב והוא דעת מינות ואפיקורסות, והאמת הוא כי הארץ הוא מרכז הגלגלים המוכבים עליה, וזה הוא דעת התורה ודעת חז"ל ודעת כל חכמי ישראל והוא דעת אמת וקיים לעד :

הקדמת המאמר

אמר המו"ל בהיותי עוסק כאן בהדפסת הספר היקר הזה, ראיתי לנכון לצרף כאן המאמר הזה, היות כי זה רבות בשנים גודעתי מספרי גדולי חכמי ישראל משיטת קופערניקוס הכוזבת והשקרנית, אשר לפי דעתו הארץ עם כל אשר עליה סובבת גם כן בין כוכבי לכת, והשמש לפי דעתו היא מרכז הגלגלים וכוכבי לכת עם הארץ סובבים את השמש, והנה גם אז בזמנו חוץ מחכמי ישראל גם מחכמי אומות העולם לחמו נגדו, ובפרט החכם הגדול בחכמת התכונה טיחא בראעה נתוכח עמו הרבה ודחה לגמרי דעתו, אבל מעשה שטן הצליח שנתקבלה שיטתו זאת בין הגוים, ומאז ועד עתה כך לומדים בבתי ספר שלהם בכל העולם, ונקבע אצלם שיטה זאת לדבר ברור וקוראים אותה תכונה חדשה:

והנה אנחנו רואים כי מאז חכמי ישראל האמיתיים, אשר רוח התורה שולט בלבם ומוחם מרחקים מאד דעה זרה זו, ומבארים באריכות בראיות ברורות כי דעה זו בטילה ובשקר יסודה, כי הוא נגד התורה כמו שמובא מאמרים ארוכים בענין זה בכמה ספרים ובפרט בספר מעשה טוביה, ובספר הברית, אבל לצערינו הגדול הצליח מעשה שטן להכניס דעה זרה וארסית זו בתוך לבות בני ישראל, על ידי איזה מחברים יחידים מזמן האחרון, ובל אשא את שמותם על שפתי כי נכשלו מאד לתמוך שיטתו של גוי מזוהם ומגושם, נגד התורה ונגד כל חכמי ישראל גדולי ועמודי עולם, וכן המינים והאפיקורסים אנשי ערב רב המעורבים בישראל בעוה"ר, אשר כל מעשיהם הוא להתדמות לאומות העולם, וממילא מקבלים גם כן דעתם כי מצא מין את מינו, ובפרט הכופרים של זמנינו זה ההולכים בכל מעשיהם בדרכי הגוים, וממילא מקבלים גם כן דעותיהם, וכן בענין זה קבלו גם כן דעת קופערניקוס וכן לומדים גם כן בבתי ספר שלהם:

והנה אם היה הדעה זרה זו נשאר אצלם בלבד, לא היה מזיק כל כך כי אחינו בני ישראל החרדים על דבר ה' יודעים כי כל דעותיהם הוא מינות ואפיקורסות, אבל בעוה"ר אפילו בתי ספר

של הכתות שקוראים עצמם דתיים וחרדים קבלו גם כן דעה זו, וכן לומדים ומכניסים דעה אפיקורסית זו בתוך לבות הילדים הרכים, וזה מוזיק מאד לאמונה הטהורה כאשר אבאר זאת להלן בע"ה:

וביותר נתעוררתי כאשר בא לידי חלק אחד מספר תולדות עם ישראל, מסופר חרדי אשר באמת מראה בקיאות גדול בתולדות עם ישראל, ומה מאד נשתוממתי לראות כשבא לדבר מזה הענין הוא קובע גם כן שיטת קופערניקוס לתורה שלימה, ומעלים עין מכל מה שנכתב נגד זה מגדולי ישראל, רק מספר שבזמן שנתגלה שיטת קופערניקוס התנגדו לו הכומרים הנוצרים מטעם שלפי דעתם הוא נגד פסוקי התורה, וזה הסופר משיב על זה כי הם לא הבינו כי דברה תורה כלשון בני אדם, ובדברים בטלים כאילו אשר כבר דחה אותם בטוב טעם ודעת בספר הברית, רוצה זה הסופר לחפות על דעת מינות ואפיקורסות כזו:

וכשראיתי זה עמדתי מרעיד ומשתומם ואמרתי שומו שמים על זאת, איך הצליח מעשה בעל דבר אשר אפילו סופר חרדי יכניס דעת מינות כזו בישראל, ומאז אמרתי מי יתן ויעזור לי השי"ת לכתוב מאמר מבורר בענין זה, ולהביא פסוקי התורה ודברי חז"ל במדרש ובש"ס, ולהביא גם כן דעתם של גדולי ישראל אשר כתבו נגד זה, אשר רואים בדבריהם ברור כשמש בצהרים כי מלבד ששיטה זו הוא שקר וכזב, הוא דעת מינות ואפיקורסות כיון שהוא נגד התורה:

ועכשיו שעזר לי השי"ת להביא לבית הדפוס, ספר התכונה, לרבינו חיים וויטאל זי"ע אמרתי עכשיו הגיע הזמן לצרף לזה הספר גם זה המאמר שהוא מעניני זה הספר, ובפרט שמזה הספר רואים גם כן דברים ברורים נגד שיטת קופערניקוס, כאשר אני מביא דבריו בתוך המאמר, ובעה"ת במאמר הזה יתברר כל הענין בדברים ברורים שאין עליהם תשובה, ויעזור לי השי"ת תמיד לקדש שם שמים עד ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן:

מאמר מבוא השמש

(א) הנה בפרשת בראשית ביום הרביעי בבריאת המאורות, פסוק י"ד כתוב: ויאמר אלקים יהי מאורות ברקיע השמים וכו'. ואחר כך בפסוק ט"ו, והיו למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ והי כן, ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים וכו' ויתן אתם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ: ועתה יהודי המאמין בה' ובתורתו ורואה מה שכתוב כאן, שהשי"ת שם את השמש ברקיע השמים להאיר על הארץ, האיך יכול לקבל דעת קופערניקוס הלא לפי דעתו השמש אינו ברקיע השמים, רק הוא מרכז הגלגלים והאיך אפשר להכחיש פסוקי התורה המפורשים כל כך. ועוד יותר כי לא רק אילו פסוקי התורה מכחישים בזה אלא גם גמרא מפורשת. כי במסכת חגיגה דף י"ב ע"ב אמר שם ר"ל רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועין שנאמר ויתן אותם אלקים ברקיע השמים. הרי לך ברור כאן בדברי הגמרא שר"ל מביא ראיה מאילו הפסוקים שהשמש נמצא בשמים. וא"כ גם מכאן לבד נהרס לגמרי עד היסוד שיטת קופערניקוס ואין על זה שום תשובה:

(ב) וכן בפרשת ואתחנן: בפסוק ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים וגו'. הנה מזה הפסוק רואים ג"כ ברור כי השמש בין צבא השמים נחשב, ואינו מרכז הגלגלים כמו שחשב קופערניקוס:

(ג) וכן במזמור, למנצח מזמור לדוד השמים מספרים וכו'. לשמש שם אהל בהם והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ ארח. מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם: הרי ברור כאן כי השי"ת שם את השמש אהל בשמים. והכתוב מספר לנו עוד, איך

שהוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור לרוץ ארח. והאיך אפשר להכחיש פסוקים כאלו:

(ד) וכן במזמור הללויה הללו את יי מן השמים: הגה המזמור נחלק לשניים. בחלק הראשון אומר כי כל מה שנמצא בשמים יהללו את ה' והחלק שני מתחיל, הללו את ה' מן הארץ. דהיינו כל מה שנמצא בארץ. ובחלק הראשון אומר הללוהו שמש וירח, הרי לך ברור כי השמש נמצא בשמים:

(ה) וכן אצל יהושע בשעה שלחם עם המלכים (יהושע י) כתוב. אז ידבר יהושע וגו', ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון וידום השמש וירח עמד וגו' ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים. והנה מאילו הפסוקים רואים ג"כ ברור מאד כי יהושע העמיד את השמש באמצע הלוכה בשמים. רק היות כי התומכים בשיטת קופערניקוס אומרים על זה ועל שאר פסוקים כמו זה. כי דברה תורה כלשון בני אדם. והנה הגם כי בספר הברית כבר דחה דבריהם בטענות שכליות אמיתיות. אשר מתקבלים מאד על שכל אדם ישר ונכונים מאד דבריו וע"ש. רק פלא אצלי למה לא הביא ג"כ דברי חז"ל במדרש תנחומה פרשת אחרי. על הפסוק: ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן איש איש מבית ישראל אשר וישחט. וז"ל המדרש שם: ורוח הקדש צווחת כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים (מלאכי א) משעה שהשמש זורחת עד שעה שהיא שוקעת אין קלוסו של הקב"ה פוסק מפיו שנאמר ממזרח שמש ועד מבואו. וכן את מוצא בשעה שעמד יהושע ועשה מלחמה בגבעון, מה כתיב שם אז ידבר יהושע ליי ביום תת ה' את האמרי לפני בני ישראל. ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וגו' (הושע י). ביקש יהושע לשתק את החמה אמר לה שמש בגבעון דום, לא אמר עמוד אלא דום למה אמר לה דום שכל זמן שהוא מקלס יש בו כח להלך דמם עמד. לכך אמר לה יהושע שתעמוד שנאמר שמש בגבעון דום. א"ל השמש ליהושע, יהושע וכי יש קטן אומר לגדול ממנו דום. אני נבראתי ברביעי ובני אדם נבראו בששי ואתה אומר לי דום. א"ל יהושע בן חורין קטן ויש לו עבד זקן אינו אומר

לו שתוק. ואברהם אבי הקנה לו הקב"ה שמים וארץ שנאמר (בראשית י"ד) ברור אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ. ולא עוד אלא שנשתחווה השמש לפני יוסף שנאמר (שם ל"ו) והנה השמש והירח וגו'. הוי שמש בגבעון דום. א"ל השמש וכי אתה גוזר עלי שאדום א"ל הן, א"ל וכיון שאני שותק מי יאמר קלוסו של הקב"ה, א"ל דום אתה ואני אומר שירה בעבורך שנאמר (יהושע י) אז ידבר יהושע לה' ואין אז אלא שירה שנא' (שמות לו) אז ישיר משה. עכ"ל המדרש תנחומא. ועכשיו הרי אנו רואים ברור מפורש בדברי המדרש הזה. שהשמש הולכת ברקיע השמים ויהושע אמר לה לעמוד, והוא התוכחה עם יהושע שלא רצתה לעמוד עד שנצח אותה יהושע בדבריו והכריחה לעמוד. וא"כ דבריהם של תומכי קופערניקוס שדברה תורה כלשון בני אדם בטילים לגמרי ואין לטענותם שום מקום:

(ו) וכן מצינו במדרש רבה בראשית פרשה ה' סימן ה' אמר רבי יוחנן תנאין התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל וכו'. אמר רבי ירמיה בן אלעזר לא עם הים בלבד התנה הקב"ה אלא עם כל מה שנברא בששת ימי בראשית וכו'. צויתי את השמש והירח שיעמדו לפני יהושע שנאמר (יהושע ו) שמש בגבעון דום עכ"ל הרי לך ברור מדברי המדרש הזה שהתנה הקב"ה עם השמש והירח שיעמדו לפני יהושע. ומביא ראיה מהפסוק שמש בגבעון דום שעמד השמש. ואין שום מקום לאמר על זה איזה פירוש עקום:

(ז) וכן בפרשה י"ב סימן ה' כתב המדרש וז"ל: דרש רבי נחמיה איש כפר סיחון, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו'. ג' דברים הללו הן הן עיקר ברייתו של עולם. ושהו ג' ימים והוציאו ג' תולדות, הארץ בראשון כבית הלל. ושהתה ג' ימים ראשון שני ושלישי והוציאה ג' תולדות. אילנות ודשאים וגן עדן. רקיע בשני ושהו ג' ימים שני ושלישי ורביעי. והוציא ג' תולדות חמה ולבנה ומזלות. ומים בשלישי ושהו ג' ימים, שלישי רביעי וחמישי. והוציא ג' תולדות עופות ודגים ולויתן, עכ"ל. הרי לך דברים ברורים בדברי המדרש כי הרקיע הוציא חמה ולבנה ומזלות ביחד. והאיך יכולים להעיו כ"כ התומכים בשיטת קופערניקוס ולומר כי השמש הוא

מרכז הגלגלים. ולבטל דברי רבותינו הקדושים בעלי המדרש. היש לך עזות וחוצפה ומינות נורא יותר מזה, לבטל דברים מפורשים כ"כ בדברי המדרש, ולקבל דבריו של גוי מגושם ומזוהם שומו שמים על זאת:

(ח) וכן מצינו בענין זה בספר הקדוש והנורא. תנא דבי אליהו, בחלק ראשון פרק ב' על הפסוק, יום ליום יביע אומר, וז"ל: מה טיבן של שני ימים הללו אלא זה יומו של משה שבשר יומו של יהושע שנאמר (דברים ב) היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך. ושמא תאמר הואיל והקב"ה הרג את סיחון ואת עוג מי הגיד לכל באי עולם, אלא זה חמה שעמדה לו למשה. והיכן מצינו לו למשה, בשעה שעשה מלחמה עם עמלק שנאמר (בשלח י"ז) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה עד בא השמש. וכי עד אותה שעה לא בא השמש שאמר הכתוב עד בא השמש, אלא זה חמה שעמדה לו למשה. והיכן מצינו שבשר משה יומו של יהושע. שנאמר (שם) ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע. א"ל יהי רצון שתעמוד לך חמה כדרך שעמדה לי. והיכן מצינו שעמדה לו ליהושע, בשעה שעשה מלחמה עם מלכי האמרי בגבעון שנאמר (יהושע י) אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את האמרי לפני בני ישראל. ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון. וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר. ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים. עכ"ל:

הרי לך כאן ג"כ מפורש מפי אליהו זכור לטוב, כי עמדה לו חמה למשה במלחמת עמלק. ומשה בישר לו ליהושע כי יעמוד לו חמה בגבעון. ומי הוא עוד מזרע ישראל המאמין בהשי"ת ובעבדיו הנביאים. שידחה זאת ויקבל דעתו של הגוי. היש לך עוד מינות ואפיקורסות כזה, וחוך מזה היש עוד דעת שפל וגבוה מזה, לקבל ולהחליט כדעתו של הגוי נגד דעת התורה והנביאים ר"ל מהאי דעתא:

(ט) וכן מצינו בענין זה בדברי חז"ל במסכת עבודה זרה דף כ"ה ע"א, בזה"ל: וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא הוא כתובה על ספר הישר. מאי ספר הישר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים שנאמר תמות נפשי מות ישרים. והיכא רמיזא זורעו יהיה מלוא הגוים. אימתי יהיה מלא הגוים בשעה שעמדה לו חמה ליהושע. ויעמוד השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום חמים. וכמה א"ר יהושע בן לוי עשרים וארבע שעי. ואחר כך אמרו עוד שם: תנא כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו חמה למשה ולנקדימון בן גוריון. ורש"י פירש על וידום: שתק מלומר שירה. שבכל עת לכתו אינו שותק ובעמידתו שותק. ויהושע אומר שירה בשבילה דכתיב אז ידבר יהושע לה' ביום ביום תת וגו'. והתוספות כתבו שם בד"ה למשה ולנקדימון. הא דלא קחשיב נמי יעקב כי שם לא היו רק תשלומים כדאמרינן (חולין דף צא:): שמש ששקעה בעבורו זרחה בעבורו. ומהאי טעמא נמי לא חשיב חזקיה שלא היו רק תשלומין ליום שנתקצר בימי אחז. והר"ר אלחנן אומר דההיא מעשה דחזקיה לא היה אלא אות בעלמא. שהרי לא עמד השמש כלל במקום אחד. אלא שהלך לאחוריו דבבראשית רבה איכא נמי למ"ד ויש ה' לקין אות. מלמד שהעמיד לו גלגל חמה ע"כ. ועתה הרי אנו רואים ברור מדברי חז"ל כאן שאמרו במפורש שעמדה לו חמה ליהושע רק שיש שם פלוגתא כמה זמן עמדה. וכן אמרו במפורש כשם שעמדה החמה ליהושע כך עמדה למשה ולנקדימון בן גוריון. וכן בענין חזקיה המלך ששאל אות על מה שהבטיח לו ישעיה הנביא מפי הקב"ה שירפא ממחלתו. כתבו התוספות שהלך השמש אחורנית ע"כ:

ועתה בדברי חז"ל אלו ובדברי רש"י ותוספות כאן א"א לומר שום פירושים אחרים בשום אופן. כי מפורש מאד עמידת השמש רק מחולקים כמה זמן עמד. וכן מפורש חזרת השמש גבי חזקיה המלך. ועתה באמת נוכל לומר שומו שמים על זאת, כי ימצא יהודים שומרי תורה ומצות, שיעלימו עין מדברי התורה המפורשים ומדברי חז"ל בגמרא ובמדרש ומדברי רש"י ותוספות. ויקבלו דברי גוי אמגושי שהמציא בזהמת שכלו, אף שהיה חכם גדול. אבל איך יעלה על

הדעת שיוכל לכווין אל האמת נגד התורה ונגד חז"ל, אשר כל דבריהם ברוח הקודש נאמרה. וזה החכם קופערניקוס שהיה גוי מגושם אף שהיה לו מוח חריף והיה חכם מחוכם. אבל בכל זאת גופו וגם שכלו היה מזוהם ומגושם ורחוק מאד מהשגת האמת. ולכן ברור מאד שדבריו בטלים ומבוטלים. ודברי תורתנו הק' ודברי חז"ל חי וקיים ונכון לעד:

(י) והנה עוד ענין אחד אביא בע"ה מדברי חז"ל אשר זה יהיה בע"ה למכה נצחית לשיטת קופערניקוס והתומכים בו ויהרס בזה כל בנינם ויתבטל לגמרי כל הטענות שלהם. הנה חז"ל אמרו במסכת ברכות דף נ"ט ע"ב. ת"ר הרואה חמה בתקופתה לבנה בגבורתה וככבים במסילותם ומזלות כסדרן אומר ברוך עושה בראשית. ורש"י פירש שם על בתקופתה, מקום שהיא חוזרת שם לתחלת הקפה היא שעת תליית המאורות ומאז התחילה להקיף ולשמש. ורבינו יונה שעל הרי"ף פירש על זה בזה"ל: הרואה חמה בתקופתה וכו' פירוש דבר ידוע הוא שלסוף מחזור של שמונה ועשרים שנה תקופת ניסן חוזרת למקום אשר היה שם בתחלת ברייתה והוא לעולם בליל רביעי ולמחר בבקר וכשרואה חמה מברך עושה בראשית. וכך נפסק להלכה בכל הפוסקים וכך מנהגם של ישראל מעולם לברך ברכה זו אחת לכ"ח שנה, ועתה אילו התומכים בשיטת קופערניקוס האידך יכולים לברך ברכה זו, הלא לפי דעתם השמש אינו מקפת כלל אלא עומדת במקום אחד, ועתה מה יכולים לתרץ על זה הלא נשבר ונהרס לגמרי כל בנינם עד היסוד ואין להם עוד שום טענה ושום ראייה. ובלי שום ספק כי חוץ ממה שהוא שיטה ודעה כוזבת ושקרנית. הוא דעה של מינות ואפיקורסות כיון שהוא מכחשת להתורה ודברי חז"ל והנה אפשר היה להביא עוד כמה פסוקי התורה ודברי חז"ל בענין זה אבל די ומספיק מאד ממה שהבאתי לראות הדברים ברורים כשמש בצהרים:

ועכשיו אביא בע"ה דעתם של גדולי ישראל
עמודי עולם אשר כל בית ישראל נשען עליהם.

(א) ובראש וראשון אביא בע"ה דבריו של ראש החכמים רבינו
הגדול הרמב"ם ז"ל. בפרק ג' מהלכות יסודי התורה
הלכה א', וז"ל: הגלגלים והם הנקראים שמים ורקיע וזבול וערבות,
והם תשעה גלגלים: גלגל הקרוב ממנו הוא גלגל הירח. והשני
שלמעלה ממנו הוא שבו הככב הנקרא ככב. וגלגל שלישי שלמעלה
ממנו שבו נוגה. וגלגל רביעי שבו חמה. וגלגל חמישי שבו מאדים.
וגלגל ששי שבו ככב צדק. וגלגל שביעי שבו שבתאי. וגלגל שמיני
שבו שאר כל הככבים שנראין ברקיע. וגלגל תשיעי הוא גלגל החוור
בכל יום מן המזרח למערב והוא המקיף ומסבב את הכול. ואח"כ
בהלכה ד' כתב בזה"ל: כל הגלגלים האילו המקיפין את העולם הן
עגולים ככדור והארץ תלויה באמצע:

וכתב על זה המפרש בזה"ל: הארץ תלוי ברוח פיו של הקב"ה,
שנאמר תולה ארץ על בלימה. והיא עומדת באמצע, יסוד
המים מקיף רובה והרוח מקיף שניהם והאש מקיף הרוח, והגלגל
מקיף הכל. נמצאת הארץ תלויה באמצע:

הרי לך ברור מדברי הרמב"ם ז"ל שהארץ תלויה באמצע. והוא
מרכז הגלגלים. והמפרש מביא לו לראיה הפסוק: תולה ארץ
על בלימה. והוא באיוב כ"ו ז. ובאמת הוא יסוד חזק מאד וראיה
מפורשת מפסוק מפורש. ומי הוא זה שיכול להכתיש פסוק מפורש כזה:

ועכשיו אביא בע"ה דעות גדולי ישראל שהיו אחר זמנו של
קופערניקוס. שהוא גמר ספרו בשנת ה' אלפים רצ"ח ומת בשנת
ש"ה. כמובא כל זה, בספר נחמד ונעים, בהקדמתו.

(ב) והנה מדברי רבינו הגדול והקדוש רבי חיים וויטאל ז"ל זי"ע
בספר הנכבד הזה, אנו רואים גם כן דברים ברורים כי

הארץ הוא מרכז הגלגלים. וז"ל בסוף פרק א' : כי הענין הוא כי כדור הארץ תכלית החומרי, והגלגלים הסובבים עליה הם תכלית הרוחניות, והארץ מרכז הנקודה שבתוך עיגולי הגלגלים, לפי שרוחניות הגלגלים דוחים מאצלם את הארץ החומרי מכל שטחיותם. בהשוואה אחד מכל צדדיה והיא תלויה באמצע הגלגלים ובמרכזם ממש. ובוזה יתבאר ת"ל הטעם למה נבראו הגלגלים עיגולים ולא בתמונה אחרת. והוא כדי שידחו הארץ מאצלם בהשוואה גמורה אל נקודת המרכז ותשאר תלויה באויר. וכן עוד בפרק ב' כתב בזה"ל: בביאור הגלגלים המקיפים את הארץ, מספרם דרך כלל הם ט' גלגלים ואלה שמותם ממעלה למטה, העליון שבכל הט' נקרא גלגל היומי או גלגל המקיף, ותחתיו בתוכו גלגל המזלות, ובתוכו גלגל שבתי ובתוכו גלגל צדק, ובתוכו גלגל מאדים ובתוכו גלגל חמה, ובתוכו גלגל נוגה ובתוכו גלגל ככב ובתוכו גלגל לבנה. ובתוכו הם ה"ד יסודות שסימנם ארמ"ע. והם יסודות פשוטים ולא מורכבים כי בתוך גלגל הלבנה. יש גלגל יסוד האש שבתוכו גלגל הרוח. ובתוכו הוא הכדור הארץ. אשר קצת חלקיה הם מים וימים. וקצת חלקים הם יבשה וחלקי היבשה הם נכנסים תוך חלקי המים. וחלקי המים תוך חלקי היבשה. ונמצא שכדור הארץ היא נקודת ומרכז האמצעי של כל הגלגלים הסובבים עליה ע"כ:

הרי אנו רואים גם כאן ברור שהארץ היא מרכז הגלגלים הסובבים עליה. וגם טעם נפלא האריך הארץ עומדת באויר. אשר מובן מאד לכל איש ונודע לכל אחינו בני ישראל גדולתו וחכמתו של האיש אלקים קדוש הוה, שחוץ מזה שהיה קדוש ונורא מאד היה בקי מאד בכל החכמות שבעולם, כנודע זאת ומי כמוהו מורה:

ג) ועכשיו אביא בע"ה דבריו של האי תנא קדישא גאון העולם איש אלקים קדוש רבינו חיים בן עטר ז"ל זי"ע. בספרו אור החיים על התורה בפרשת בראשית על הפסוק ויכולו השמים וגו' וז"ל: מקרא זה לא ידענו מה בא ללמדינו. ונראה כי יכולין לומר על דרך אומרם ז"ל הקב"ה מקומו של עולם. גם מצאנו כי

מלא עולם כאמור מלא כל הארץ כבודו. ומעתה אורו יתברך נמצא בהקף העולם ובפנימיותו. וצריך לתת לב לדעת טעם הדבר למה עשה ה' ככה. ומקובלני מפי זקני תורה כי טעם שעשה ה' העולם כדורי, הוא כדי שיעמוד ויתקיים בהשוואת כחי חלקיו. ופירש של דברים הוא יש לך לדעת שאין תשוקה בעולם עריבה חביבה ונחמדת ונאהבת ונתאבת ומקווי לנבראים. בפרט לחלקי הרוחני המכיר ויודע בחינת אור האלקית כהדבקות באורו יתברך. ואליו יכספו כל גפש חיוני המגעת להכיר קצת מנועם אורו יתברך. תצא נפשם לחזות בנועם ה'. ולך לדעת כי כל אשר ברא ה' בעולמו יצר בו ה' בחינת ההשכלה וההבחנה כפי בחינתו בעלי חיים מדברים ובלתי מדברים וצומח ודומם. יש לכל אחד כח מההשכלה להכיר יוצרו כפי השגתו. ובזה תשכיל לדעת העמדת העולם באיזה דבר הוא תלוי ועומד מבלי התנועעות כי ה' גילה סודו אל יראיו ובאמצעות ההערות הנאמרים הושג המורגש. והוא כי באמצעות אורו הנערב והמקווה אשר יסובב כדורית העולם בהשוואה. וכל חלק וחלק מהסובב של העולם יתעצם בכח אש התשוקה הבוערה בו להתקרב לבחינת כללות נוצר המקוה, ולהיות כי כל בחינת סיבוב העולם תשוה בו שיעור התשוקה. בין מצד מה שממנו כי אין תאות חלק רבה על חברו שבאמצעות זה יתרבה התעצמות החלק ההוא ויחלש שכנגדו. בין מצד מה שאליו הוא האור הנעים כי אינו קרוב לחלק מהסובב יותר מחברו שבוה בהשוואה. וכל חוט השערה מכל חלקי הסובב של העולם יתעצם להתקרב ומושך לצד הפונה אליו. ובאמצעות התעצמות הנמשך מכל סביבות כדוריות העולם נמצא העולם עומד וקיים וכל חלק מעמיד את חבריו באמצעות האמור. ונמצא כל העולם תקוע ביתדות ומסמרי חשק הבורא עד כלות ונעות רחניות שבו להתקרב להנערב יתעלה שמו. ובזה אתה משיג טעם שברא ה' העולם כדורי והבן. ובזה ג"כ מצינו טעם למה העולם נרקע ונתקע בלי ההתנועעות כי ההתנועעות תתהוו לצד הגברת והחלשת חלק מחלקי המעמיד משא"כ במציאות זה א"א להתנועע בשום אופן ע"כ :

הרי לך כאן דבריו הקדושים והנוראים של האיש האלקים קדוש הזה, שנאמרו בלי ספק ברוח הקודש ומסביר בהסבר עמוק ונפלא מאד עמדת כדור העולם באמצע האויר בלי תנועה. הרי לך כבר עד כאן שני גדולי ישראל עמודי עולם שהיו אחר זמנו של קפערניקוס אשר שיטתו נתבטל ונהרס לגמרי מתוך דבריהם הקדושים:

(ד) והנה כדי לחזק הענין ביתר שאת אביא עוד בע"ה מאמר קדוש ונורא מאת ראש החכמים ועטרת המקובלים רבינו הגדול והקדוש ר' משה חיים לוצאטו ז"ל זי"ע בספר הקדוש, אדיר במרום, דפוס הראשון ווארשא, דף ס"ו ע"ב. וז"ל: הענין הוא מה שארז"ל בפרק חלק שהיה ראוי שתשקע החמה באמצע הרקיע, וזהו שאלת אנטונינוס את רבי. ותיתי עד פלגא דרקיע ותתן שלמא וכו'. ואפרש לך עתה הענין הזה כי איך נבין שתשקע באמצע הרקיע ואין השקיעה אלא שיורדת אל חצי התחתון של הגלגל למטה מן האופק, אך סוד הענין הוא מה שאמרו רז"ל פ' לא יחפור תניא ר"א אומר העולם דומה לאכסדרה וכו', ור"י אומר לקובה הוא דומה וכו' וזה המאמר צריך פי' הרבה כי הלא כלנו יודעים שהרקיע מסבב את כל העולם מכל צד והשקיעה של השמש אינה אלא רדתה למטה ואיך נצייר שנכנס למעלה מן הרקיע, אך באמת ג"כ מסדרי התפלה סדרו ובוקע חלוני רקיע מוציא חמה ממקומה וכו', וכל הדברים האלה נראין שאינן אמתיים לפי הנראה בחוש העין, אך האמת הוא אף על פי שהגלגלים והכוכבים הם דברים גשמיים הנה בתוכם מתלבשין פנימיות מהשרשים בסוד הספירות של העשיה, וכל הדברים שתמצא לרז"ל בענין השמש ושאר הכוכבים שאינן עומדים לפי הנראה לעינינו, מדבר הכל בזה הפנימיות שלהם שבהם עיקר ההנהגה, ומי שאינו יודע דרכי החכמה אינו יכול להשיג אלא חיצונית הדברים הנראה לפי הגשמיות, אבל העיקר בפנימיות ההולך לפי דרכי ההנהגה הפנימיות, והנה העולם הוא גלגלי עד שא"א להזכיר לא מזרח ולא מערב לא צפון ולא דרום לא מעלה ולא מטה בקביעות, כי משתנים כל הקצוות לפי המקום והיושבים במקום ההוא, אך האמת הוא שעליונו של עולם הוא הצד הזה

שאנחנו בו דהיינו צד א"י כי משם הושתת העולם ומשם יורד השפע תמיד ומחלק לכל הצדדים, ע"כ זה הצד הוא העיקר לכל הדברים ועל פי זה גשאר חצי העולם בחשוב ארץ ישראל לטבור העולם דהיינו עליונו של גלגל, וירדו המעלות מכאן ומכאן עד תשלום האופק הכללי פירש בהבדל הארץ כולה לשני אופקים, והאמת כי כל זה הוא בסוד העליון והתחתון שאין התחתון מקבל אלא מסוף העליון כמבואר במ"א, והנה הפנימיות של השמש הוא העושה השפעה חזקה אשר הוא עושה בעולם בסוד ישיש כגבור לרוץ אורח, כי באופק הוא השקיעה ואם זורח לצד האחר לא היה עוד המדרגה והבחינה של זה שלמעלה כי ישתו לזה האחר ויקבל שם כח אחר, והאמת כי הרקיע הסובב העולם כולו הוא העושה את זה, ויש בו מקומות המוכנים להתגלות דרך שם הפנימיות הוזה ולהכנס ולהתלבש בשמש וגם להחזיר ולהסתלק ממנו, ונמצא שבהגיע השמש אל נקודת המזרח הנה שם יצא הפנימיות הראוי לו והוא הנקרא בעצם חמה ושמש, כי כל השמות שיש להם מורים בתחלת הוראתם על הפנימיות ובהשתלשלם מורים על החיצונית, וע"כ זה השמש הוא היוצא ביציאה ממש מתגלה מן הרקיע ולחוץ ומתלבש בשמש העובר דרך שם וזה מתלבש בו עד הגיע אל נקודת המערב שאז יסתלק ממנו, אך אותה הנקודה עצמה היא מזרח לאופק התחתון; והאמת כי שם יקבל השמש פנימיות אחר הראוי לאופק הב', והדברים האלה א"א לחכמי התולדה לדעתם. ועל כל הדברים האלה אמר רשב"י (זהר ויקרא י" ע"א) לאו למפלגי תחומין אתמסר, כי הם אינם רואים אלא דרכי החיצוניות ומפנימיות שהוא העיקר אינם יודעים כלום, והנה על זה סדרו בעלי התפילה ובוקע חלוני רקיע, שהם החלונות שאמרנו שמשם יוצא פנימיות השמש הנקרא באמת בשם שמש וחמה, ועל זה כתיב והוא כחתן יוצא מחופתו וכו', והנה בגלגל עצמו יש פנימיות וחיצוניות, ועיקר מה שדברו בו רבותינו ז"ל יהיה בפנימיות שלו שזהו ידיעות התורה המקפת כל החכמת אך הכל בסוד הפנימיות ולא בסוד החיצוניות שאינה שייך אליה, והבן היטב זה הדבר. ע"כ:

והנה הגם כי זה המאמר מעורב בדברי קבלה, על כל זה רואים בו ברור כי כדור העולם עומד במרכז הגלגלים והשמש מקיף אותה, ונודע בעולם שרבינו הקדוש הזה חוץ מגדול חכמתו עד שגדולי ישראל כתבו עליו שאין חקר לתבונתו, היה קדוש ונורא מאד והיה לו מלאך מגיד מן השמים, והוא בעצמו כותב באחד ממכתביו שאין פסוק בתורה או מאמר חז"ל שלא גילו לו מן השמים, סוד הפסוק או סוד המאמר, ע"כ ברור שכל דבריו נאמרים ברוח הקודש, ומתוך דבריו נהרס ונתבטל ג"כ שיטתו של קופערניקוס רק דעת תוה"ק הוא אמת וקיים לעד:

הנה היות כי תומכי שיטת קופערניקוס תלו עצמם באילן גדול, אשר בישראל גדול שמו ה"ה הגאון רבי יעקב עמדין זצ"ל. בסידור בית יעקב שלו, היות שבפירוש המעמדות ליום שלישי על הפסוק, ויקרא א' ליבשה ארץ. ועל תיבת ארץ כותב: יש מפרשים מלשון רץ וכן פירשו רבו"ל (ב"ר פ"ה) שרצתה לעשות רצון קונה, ויהיה מזה סעד לדעת בעלי תכונה חדשה שהארץ סובבת. ע"כ:

ה) והנה תפסו עצמם בזה להראות כי הוכשר כאן שיטתם, היות כי אדם גדול כזה עומד לימינם, וכדי להראות כי שקר בימינם אברר בע"ה כי אדרבה מדברי הגאון הזה בכמה מקומות נהרס ונתבטל שיטתם לגמרי. כי מה שכתב בפירוש המעמדות הוא לדעת בעלי תכונה חדשה. אבל לא שדעתו כן והראיה כי ביום ראשון למעמדות מפרש על הפסוק, את השמים, לרבות צבא השמים. חמה ולבנה כוכבים ומזלות. וכן במזמור השמים מספרים על הפסוק לשמש שם אהל בהם, מפרש בזה"ל: אהל לשון אורה כמו עד ירח ולא יאהיל. שכל ז' כוכבי נבוכה מקבלים אורם ממנו. ולכן הוא שוכן באמצעם בסדר שבתאי צדק מאדים, חמה נוגה כוכב לבנה. הרי לך ברור כבר בשני מקומות כי דעתו כמו דעת תוה"ק ושאר גדולי ישראל כי השמש סובב בין שאר כוכבי לכת סביב הארץ. ועוד ראיה מפורשת כי בספר מגדל עוז, מאמר אוצר הטוב, מוסד ג' הגלגלים. כותב שם בזה"ל: והם חשעה גלגלים גלגל הקרוב אלינו הוא גלגל הירח. והשני שלמעלה ממנו הוא גלגל שבו הכוכב הנקרא

כוכב. וגלגל שלישי שלמעלה ממנו שבו נוגה. וגלגל רביעי שבו חמה. וגלגל חמישי שבו מאדים. וגלגל ששי שבו כוכב צדק. וגלגל שביעי שבו שבתאי. וגלגל שמיני שבו שאר כל הכוכבים שנראים ברקיע. וגלגל תשיעי הוא גלגל החוזר בכל יום מן המזרח למערב. והוא המקיף ומסבב את הכל. ואח"כ באות ד' כתב, בזה"ל: כל הגלגלים האלו המקיפין את העולם הם עגולים ככדור והארץ תלויה באמצע. ע"כ:

הרי לך דברים ברורים מדברי הגאון הזה שדעתו כמו דעתם של שאר גדולי ישראל שהבאתי עד כאן. שהארץ הוא מרכז הגלגלים והשמש עם שאר כוכבי לכת סובבים סביב הארץ. וא"כ נתבטל לגמרי יסודם של בעלי תכונה חדשה שהוא דעת קופערניקוס. ואני מקוה להשי"ת כי האדם הגדול בענקים הגאון יעב"ץ ז"ל יהיה לי למליץ יושר בעולם העליון, כי הסרתי ממנו שם רע שהביאו עליו בעלי תכונה חדשה, כי בררתי דבריו כשמש בצהרים שדעתו הפוך מהם ושפת אמת תכון לעד:

ונשאר עוד לברר על מה שבעלי תכונה חדשה תומכים עצמם על המדרש רבה פרשת בראשית פרשה ה' על מה שאמרו שם למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה. ועל זה רוצים לפרש שרצתה מלשון רץ דהיינו שהוא טובב, ועל יסוד דמיוני כזה רוצים לבנות בנין שלהם, ע"כ אברר בע"ה כי לא נכון כלל דבריהם ושקר בימינם גם כאן:

ראשית כי ראש מפרשי המדרש המתנות כהונה, פירש על ארץ, לשון רצון א"כ שרצתה פירושו שהיה רצונה לעשות רצון קונה:

שנית שאפילו המפרשים דהיינו הידי משה, והפירוש מהרז"ן, שמפרשים מילת שרצתה, לשון רץ מפרשים בזה"ל: שהרחיבה והאריכה עצמה והתפשטה במרוצה עד שאמר לה די. הרי רואים כאן ברור שאפילו אילו שמפרשים לשון רץ הכונה הארץ על מקומה התפשטה עצמה במרוצה עד שאמר לה הקב"ה די. אבל לא לשון טובב כסברתם:

שלישית מתחלת דברי המדרש בפרשה זו, אשר כבר הבאתי לשונו למעלה בתחלת המאמר אות ו' מובא שם שתנאי התנה הקב"ה עם השמש והירח שיעמדו לפני יהושע. א"כ רואים כבר בזה דעת המדרש שהשמש סובב סביב הארץ, והאיך רוצים להעיו כ"כ בעלי תכונה חדשה לפרש בפרשה זו עצמה להפוך זה שהארץ סובבת, היש לך שקר גדול מזה, הרי לך ברור כאן שנתבטל ונהרס לגמרי יסוד כל בנינים ואין שום מקום לשיטתם כלל:

ועכשיו אביא בע"ה דברי גאון העולם איש האלקים קדוש רבן של כל בני הגולה רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ע זי"ע.

(ו) בספר הק' יערות דבש חלק ראשון דרוש ד' באמצע הדרוש, וז"ל: נקדים לומר בענין המופת שנתן לחזקיה שיסוב הצל עשר מעלות לאחוריו וקימו וקבלו חז"ל כי השמש הלך לאחור עשר מעלות ולכך גם הצל הלך אחורנית יו"ד מעלות כמבואר בגמרא ומדרש בכמה דוכתיה, אך הרבל"ג וסייעתו כת המתפלסים בשטותם חשבו כי לא היה הדבר בשמש רק בצל ועשהו המופת ההוא כאחיזת עינים וכבר דיבר עליהם הרי"א (הוא רבינו יצחק אברבנאל ז"ל) ברוחב חכמתו ולשונו הטהור ודברים הראוים לדבר על אנשים כאלה אשר נטו אחרי ההבל דברי פילסוף היוני אבל עיקר הקושיא מרלב"ג דכתיב לדרוש את המופתים אשר היה בארץ ואילו היה השמש חוזר לאחוריו הרי היה מופת בשמים ולא בארץ ומהו המופת אשר היה בארץ, ולא תרצו המפרשים ישוב נכון ומתקבל כראוי, ועתה דע לך והבן כי כל פילסופים קדמונים הסכימו כי תנועת הכוכבים כולם בסיבובם הוא לקנות שלימות והוא עבודת ה' להם כמו שיש לנו עבודה בעשות מצות השם לקנות שלימות לנפשינו כן הם קונים שלימות בנפשם השכלית בתנועתם וסבובם הילך והילך. ולכך אמר ישעיה ס' מ' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר. הרצון שיראו איך כולם כפי אשר פקד השם עליהם למהר תנועתם בחיפזון לסבב יום יום כל כדור ארצי, והוא אחד מגבורות ה' כמו שתמהו

כל התוכנים שברגע אחד יסבב החמה שהוא ק"ע פעמים ככדור הארצי אלף פרסאות לפחות. ועבור זה נתטפשו הרבה מתוכנים קופערניקוס וסייעתו. באמרם שהארץ מסבבי אבל שקר נחלו והאמת עד לעצמו כי הארץ לעולם עומדת, והם מסבבים בכח השם שהוחק בהם ורצים לקבל שלימותן ואין אחד מעכב במרוצתו כדי שישג שלימותו. ואם כן איך לא נלמוד נחנו להיות רצים לעבודת השם לקבל שלימות ולהשיג שפעת ה'. וזה אומרו של ישעיה אחר כך, למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' וכו'. והוא שכל טעם התנועה הוא להשיג שלימות כי הם בעלי נפש ושכל. ונסתרה קושית קופערניקוס וסייעתו שהקשו איך השמש וכל כוכבי השמים ירוצו כדי להאיר הכדור הארצי החומרי והקטן. ואינו כי מרוצתם לקנות שלימות נפשם ושפעת ה' כי זה מצותם ועבודתם. ובאמת הנוצרים אחרונים חושבים שאין כל הכוכבים בעלי מדע ונפש כלל, ואין להם נפש שכלי המנהיג אותם רק המה כדורים מקשים חמורים כמו כדור ארצי, וכפי אשר שם בהם בטבע היוצר בראשית לילך להתנוענע סביב סביב תמיד הם מתמידים בטבעם, ולזאת רצו לשחוק על מה שקבעו חז"ל בקידוש לבנה, ששים ושמחים לעשות רצון קונם, אבל עמדתי עמם בויכות במקהלות רבים מחכמיהם ות"ל כי נצחתים. כי שאלתי אם כן הוא מה הוא ענין כישוף להוריד שפע מכוכב ע"י צורת ולחשים והקטרת, כיון שהם כאבני דוממים ואין בהם תבונה. וכל שעה העשוי להתנענע היועיל כל הלחישה והקטרה שלא ילך במרוצה או במתינות. ובררתי להם מכל ספריהם שכך היה ענין כישוף להוריד שפע כנ"ל, ואם הם חומרים מה יועיל כישוף וע"כ יודו או שהם בעצמם משכילים או שבעלי נפש משכילים מנהיגים הכוכבים ועל פיהם יצאו ויבואו. וזה מה שרצוני לומר או שהם בעצמם שכלים או שבעלי שכלים מנהיגים אותם, אבל לפי הנחת פלוסופי וההגיון כל מה שיכולים למעט ביצורים אין לנו להרבות בלי הכרח. א"כ כיון שאנו צריכים לומר בע"כ שיש כאן להנהיג נפש שכלי למה נוסיף אותו ולומר שיש לכוכב מנהיג נימא שהוא גופא בעל שכל ומדע, וכן נאות לבורא אשר הוא חכמה עצמה שלא יברא כדור עכור מקשי כזה ק"ע פעמים בכדור ארצי בלי שכל

ותבונה וחומר בעלמא ויותר טוב שהוא משכיל ויפה קבעו חז"ל ששים ושמחים לעשות רצון קונם. והודו כולם לדברי ת"ל וכן הסכימו להדפיסו בפראג וכל לשון אשר קם נגדי למשפט בפלסופי הרשיעו. ולכך אמר שמואל נהירא לי כל שבילי דרקייע בר מכוכבי שביט הוא קאמעהט שנראה בחורף העבר, ובלי ספק שידע מהותו כמו שיודעים כל המון תוכנים בזמן הזה, שהוא ממותרת הפסולת כוכבים וחמימת ואידים והקטורים העולים מן הארץ שמתקבצים. אבל מה שלא ידע שמואל הוא על סבובו הכדור הארצי כתנועת יומית כמו שהעידו כולם וכמו שהחוש מעיד על זה תמה שמואל מה הוא ענין סבובי ותנועה יומיית, כי בשלמא הכוכבים הם בעלי מדע וקונים שלימות בתנועתם יום יום הכדור הארצי קיום העולם משא"כ כוכב דשביט שהוא קיבוץ פסולת החומרי בלי דעת כלל למה יסובב בתנועתו יום יום הכדור ארצי כתנועת הגלגל היומי בלי הבדל, וגם שיהי' בו טבע הבורא כי איך יחק הטבע בדבר שאינו במציאות והוא מקרי בעלמא לבד ונמצא רק בזמן מהזמנים ולכך נתפלא בו שמואל. ובמקום אחר הארכתי בזה מאד כפי קט שכלי במקצת ואין כאן מקומו, רק להודיע כח חז"ל שהיה ידם שלם בכל מדע וחכמה ודעת קדושים, ע"כ :

הרי לך גם כאן דברים ברורים כשמש בצהרים מדברי רבינו הגדול הזה, אשר האיר עיני כל ישראל בגדולת תורתו וקדושתו, והיה בקי גם כן בכל החכמות כנודע זאת וכמו שנראה זאת גם מכאן, שהיה לו ויכוחים עם חכמי האומות ונצח אותם בכל פעם, וכותב כמה פעמים במאמר הזה כי השמש ושאר הכוכבים סובבים סביב כדור הארץ, וכותב גם כן מפורש על קופערניקוס וסייעתו שנתטפשו בשיטתם מאד ודעתם דעת שקר וכזב. וכותב הסברות נפלאות על זה ומביא גם מטענותיו של קופערניקוס שהוא יסוד על שיטתו ובהסבר נפלא מהרס ומבטל אותו לגמרי :

ועכשיו הרי לך דברים ברורים מגדולי ישראל עמודי עולם אשר כל בית ישראל נשען עליהם, כולם מתנבאים בסגנון אחד הפוך דעת ושיטת קופערניקוס, ועכשיו כיון שאנחנו רואים ששיטה

זו נגד פסוקי התורה ונגד דברי חז"ל בגמרא ובמדרש ונגד דעות גדולי ישראל, אשר דבריהם ברות הקודש גאמרים ע"כ ברור מאד כי זה דעת מינות ואפיקורסות. וכן בספר מעשה טוביה, אחרי שדחה כל טענות קופערניקוס הן מצד שהוא כנגד התורה והן מצד טענות שכליות כתב על זה שהוא דעת מינות, וכן בספר הברית אחרי שדחה שיטה זו הן מצד התורה והן מטענות שכליות כתב כי מי שמחזיק בדעת קופערניקוס אזי בודאי דבר בליעל יצוק בו. ועכשיו אחינו בני ישראל ראו נא גודל האחריות מאילו בתי ספר הגם שקוראים עצמם בתי ספר חרדיים או דתיים, ולומדים שם עם התלמידים דעות מינות ואפיקורסות כזה לבטל בריש גלי דברי תורה המפורשים ודברי חז"ל הקדמונים והאחרונים ולקבל דעתו של גוי אמגושי, ומה יענו על זה הרבנים והמנהלים שיש להם השפעה על אילו בתי ספר והיה ביכולתם לבטל את זה ושותקים על זה ועל שאר דברים כיוצא זה. ומה יענו ליום הדין על זה וברור מאד כי כל מי שיש ביכולתו לתקן בענין זה עליו מוטל החוב לעשות כל מה שיש בכוחו לתקן, והשי"ת ירחם עלינו במהרה להוציאנו במהרה מגלות המר הזה ונזכה במהרה לראות בנחמות ציון וירושלם ע"י משיח צדקינו במהרה בימינו אמן: